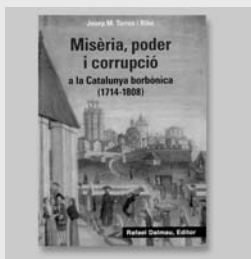

ressenyes

Josep M. TORRAS I RIBÉ

Misèria, poder i corrupció a la Catalunya borbònica (1714-1818)

Rafael Dalmau Editor, 2020. 223 p.

Misèria, poder i corrupció a la Catalunya borbònica, en aquest cas la del segle XVIII. És el títol del llibre que tanca una trilogia apassionant que el catedràtic de l'Àrea d'Història Moderna de la Universitat de Barcelona encetava tractant els setges de Barcelona que tant van tenir a veure amb el decantament austriacista i la francofòbia. Persistia en un magnífic *Felip V contra Catalunya* on palesava la brutal repressió sistemàtica sobre els catalans, amb pràctiques constants i oficialitzades de terrorisme militar de cara a aconseguir una submissió per via de la instauració d'un règim de por i temença amb païra global. La Catalunya del «diezmo de horca», dels miquelets, dels penjats a tort i a dret, dels afusellats de forma sumària. Tot publicat al segell editorial que tant ha fet per la cultura i la història de Catalunya, el vaixell que navega sota l'albada de l'estel de cinc puntes.

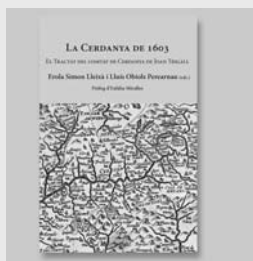
L'aplicació del Decret de Nova Planta de 1716 pretenia l'aniquilació definitiva de la Catalunya preborbònica i, de fet, la destrucció de l'estat català. Una «nova planta», vet-ho aquí. La realitat fou un règim imposat per la força de les armes i l'ocupació militar d'un país on s'havien produït unes pèrdues demogràfiques molt importants com a resultat de les execucions sense procés, de les accions militars i paramilitars i d'un exili de gran magnitud, tot ornat per crisis demogràfiques d'intensitat mitjana. L'idioma prohibit fins on era possible, les universitats tancades, la derrota impregnada a la pell, no eren suficients per als vencedors. La intenció de Felip V va introduir un nou impost, el cadastre, que es va afegir a la feixuga massa fiscal senyorial, reial i municipal preexistent. Un impost de guerra per esclafar els vençuts, revestit de tocs de seda, d'una falòrnia d'igualtat contributiva. Cobrat mitjançant dragonades. El país es va acabar d'ensorrar. Les autoritats sabien que la quantitat exigida era incobrable. El cadastre reial, personal i de guanys va caure com una pesada llosa sobre una pagesia i menestralia empobrides i delmades. Va ser una cara més, quotidiana i cruenta, d'una repressió ferotge.

L'estructura del poder polític borbònic era piramidal, amb un vèrtex format pel capità general i la Reial Audiència, sense cap mena de contrapès per part d'unes corts abolides i una Diputació

del General suprimida i amb les rendes confiscades. Les corretges de transmissió del poder tenien un engranatge en la reorganització del món municipal. El sistema insaculatori va passar a la història (encara que el doctor Torras n'aporta alguna notícia de reviscolament) i els consells convocats a toc de campana que reunien jurats, cònsols, paers, consellers i veïns per tractar afers d'interès general i decidir van quedar absolutament negats, anul·lats, prohibits i perseguits. Es va introduir un ajuntament de regidors, de càrrecs designats i no pas triats, escollit entre botiflers més o menys destacats (extrem difícil d'assolir en algunes petites localitats) i totalment desconectat de la realitat quotidiana. Com que els càrrecs es van posar en venda, el nou ajuntament esdevingué una màquina de recuperar una suposada inversió. Poder local i corrupció. Certament. Aquest ajuntament de nombre variable de regidors segons el pes demogràfic de la ciutat, vila o poble, va contemplar una irrupció notable de l'estament aristocràtic i un distanciament dels problemes reals i diaris d'uns veïns sotmesos i anorreats. L'infern es tancava amb el quadre de corregidors que controlaven les noves divisions administratives (que havien substituït vegueries i sotsvegueries), l'intendent i els milers d'efectius de l'exèrcit d'ocupació. La destrucció dels símbols de la resistència antiborbònica (la piràmide del Born, la campana Honorata) havia estat arrodonida amb l'erecció de la Ciutadella, preparada per bombardejar Barcelona sempre que fos necessari i bastida sobre un destrossat barri de Ribera. Fins i tot fou interdit de fer volar estels.

Misèria, poder i corrupció. I tant que sí. Misèria per al poble. Poder per als de dalt i corrupció en benefici dels mateixos, fossin nous de trinca o canviats de camisa. Un règim consolidat a través de les diferents cares i mesures d'una repressió infernal que algunes plomes hispàniques han pretès disfressar de modernitat. La lluita armada va persistir i partides de guerrilles van fer front al nou règim. Era una situació desesperada. Un combat condemnat a la fallida, ajudada per les esquadres dels mossos. No deixin de llegir aquest llibre.

VALENTÍ GUAL I VILÀ. Universitat de Barcelona

Erola SIMON LLEIXÀ;
Lluís OBIOLS
PEREARNAU (eds.)

La Cerdanya de 1603. El Tractat del Comtat de Cerdanya de Joan Trigall

Montellà-Encamp: Anem Editors, 2020. Pròleg d'Eulàlia Miralles.

La Cerdanya abans de la Cerdanya que tothom té al cap. Lluny de les anades i vingudes dels turistes, dels estiejants, dels polítics que hi fan les seves grans trobades. Lluny dels paradigmes d'establir grans acords internacionals, ja sigui sobre trens o sobre canalitzacions d'aigua. Lluny de comprendre un món per on s'ha establert un marc de separació, un món de fronteres absurdes, per on un bisturí va endinsar-se a finals del segle XVII —i fins als nostres dies— per tal d'encetar i engrandir alguns problemes tradicionals entre localitats i comunitats veïnes. És amb una mirada allunyada de tot això que cal endinsar-se en la magnífica descripció de la Cerdanya que mossèn Joan Trigall fa el 1603. Es tracta d'un document conegut pels que hem visitat el meravellós arxiu de la capital cerdana, on se'n conserva una còpia, però que necessitava sens dubte fer el salt cap a un públic obert. I què millor que el treball d'anàlisi i crítica de dos grans coneixedors i arxivers, Erola Simon i Lluís Obiols, en el davantal de l'obra —escrita en castellà, això sí— que vol ser una descripció de la vila de Puigcerdà, de la seva geografia i el seu entorn, i també de la seva història. Els editors treballen el manuscrit autògraf conservat a la Biblioteca de Catalunya i l'acompanyen d'un ric pròleg d'Eulàlia Miralles. Es tracta d'un llibre indispensable per conèixer millor la història de la Cerdanya i la de la Catalunya moderna en general. Fill de Puigcerdà i coneixedor d'altres intel·lectuals de l'època, com ara Jeroni Pujades, Trigall no va dubtar a l'hora de confeccionar aquest conjunt de textos i triar el gènere del *tractat*, sense deixar de banda un dels seus objectius principals: ser didàctic i a la vegada proper al lector. Cal agrair, per acabar, que aquest llibre hagi estat editat per l'editorial pirinenca Anem Editors, que des de fa un temps duu a terme una tasca admirable sobre la història i la cultura dels Pirineus, amb qualitat i amb una gran projecció més enllà de les seves muntanyes.

ÒSCAR JANÉ CHECA. UAB

Valentí VALENCIANO

El treball ciclopi de dos historiadors. L'epistolari de Lluís de Vilafranca a Joan Ramis i Ramis (1817-1819)

Vilafranca de Bonany: Ajuntament de Vilafranca de Bonany, 2020, 208 p.

L'historiador menorquí Valentí Valenciano, gran co-neixedor del primer terç del segle XIX a les illes Balears, afronta un nou i innovador repte en aquest llibre: contextualitzar i acotar la correspondència dels anys 1817-1819 entre dos historiadors illencs: el mallorquí fra Lluís de Vilafranca [Joan Mestre i Olivé] i l'hisendat menorquí Joan Ramis i Ramis. Nou, perquè Valenciano ens ofereix un material inèdit sobre l'epistolari entre ambdós personatges (p. 101-208). Innovador, perquè estudia la tasca historiogràfica de dos historiadors abans que la història es consolidi professionalment durant la segona meitat del segle XIX.

D'obres publicades per Joan Ramis i Ramis cal destacar *Historia civil y política de Menorca: parte I que empiezu en los tiempos más antiguas y acaba a principios de la era cristiana* (1819) i *Usos y costumbres antiguas y modernos de Menorca desde 1287 hasta 1818 inclusive* (1820). Dels manuscrits de fra Lluís de Vilafranca destaquem *Memoria para una biblioteca de los escritores Baleares* (1814) i *El art del Pagès i tractat de Agricultura* (s/d.). Són obres que mostren el paper basal d'ambdós historiadors en la historiografia illenca.

Valenciano ocupa la primera meitat del llibre amb un aprofundit estudi sobre fra Lluís de Vilafranca, Joan Ramis i llurs famílies, així com les illes de Mallorca i Menorca durant el darrer terç del segle XVIII i el primer terç del XIX (p. 12-100). L'estudi ens permet inserir els dos protagonistes i la seva «ciclòpia» tasca historiogràfica en el context social i cultural de les illes.

Valenciano reivindica la potencialitat historiogràfica dels epistolaris, ja que ens ofereixen una doble visió: «la de l'home i el seu interior, per una part; i, de l'altra, la societat i la circumstància històrica que l'influeixen».

RAMON ARNABAT. ISOCAC-URV

1

2

6

10

14

18

20

22

24